

ČESKÝ KOMITÉT MODRÉHO ŠTÍTU

JANA SOUČKOVÁ

Téměř po roce mají kulturní instituce postižené povodní v srpnu 2002 stále ještě mnoho práce s odstraňováním a nápravou škod, které živelní pohroma, jakou nepamatujeme, na jimi spravovaných fondech zanechala. A bude tomu tak zcela jistě ještě řadu dalších týdnů. Přesto by se neměly omezit na tyto – byť velmi naléhavé – úkoly, ale – s čerstvou zkušeností – myslet na preventivní kroky do budoucna.

Takový cíl si klade i Český komitét Modrého štítu. Poměrně mladá organizace ještě nevešla do obecného povědomí, dovolím si ji tedy stručně představit. Jde o českou pobočku mezinárodní nevládní organizace, v níž se v r. 1996 spojily výkonné orgány profesních sdružení archivů, knihoven, muzeí a památkové péče, když cílené útoky na kulturní dědictví na Balkáně ukázaly akutní potřebu všestranné mezinárodní spolupráce.

Východiskem organizace je Haagská konvence o ochraně kulturního dědictví z r. 1954 (a oba protokoly k ní, 1954, 1999) a Konvence UNESCO o ochraně světového kulturního dědictví (z r. 1972) a některé další mezinárodní dokumenty této úrovně.

Označení a logo Modrý štít je odvozeno od znaku, který je podle zásad Haagské konvence umisťován na budovy splňující kritéria a požívající ochrany podle této konvence.

Třebaže Mezinárodní komitét Modrého štítu vznikl z válečného konfliktu, neusiluje jen o následnou záchranu kulturního dědictví ohroženého válkou, nýbrž i přírodními katastrofami nebo selháním člověka, vandalismem a terorismem, ale především se snaží o preventivní opatření.

Národní odbočky mezinárodního komitétu se vytvářejí od r. 1998. Český komitét Modrého štítu vznikl v r. 1999 z iniciativy Českého výboru ICOM a sdružuje v současné době zástupce Archivní správy MV ČR (reprezentant ČR v ICA), České archivní společnosti, České informační společnosti při Státním ústředním archivu, Českého výboru ICOMOS, Svazu knihovníků a informačních pracovníků (SKIP – reprezentant ČR v IFLA), Asociaci muzeí a galerií ČR, Radu galerií ČR a Český výbor ICOM.

Úvodem své činnosti uspořádal Český komitét Modrého štítu v listopadu 1999 kulatý stůl ve Vlastivědném muzeu v Olomouci, kde knihovníci, archivá-

ři, muzejníci a pracovníci památkové péče zhodnotili své zkušenosti z povodní r. 1997 na Moravě a vyjádřili podporu záměrům rodícího se sdružení. V odezvě na toto setkání se v květnu 2001 konala ve Valašském muzeu v Rožnově konference věnovaná přípravě synopse příručky Plán prevence rizik a náprava škod způsobených haváriemi nebo živelními pohromami. V listopadu téhož roku uspořádal ČKMŠ seminář k problematice krizového řízení Spolupráce archivů, knihoven, muzeí a památkové péče v rámci integrovaného záchranného systému, který se konal 8. 11. v Muzeu umění v Olomouci; v červnu 2002 ve Východočeském muzeu v Pardubicích pak seminář Příprava evakuačních plánů pro objekty archivů, knihoven, muzeí a památkové péče. Po srpnové katastrofě uspořádal 18. 11. v Národním muzeu seminář Povodeň – a co dál..., zaměřený na zhodnocení škod, přehled současného stavu a především možností dalšího postupu na záchranu papírových materiálů tč. hluboce zmrazených v Mochově. Téže problematice se věnovalo i mezinárodní pracovní setkání Povodeň srpen 2002 uspořádané péčí Akademie výtvarných umění, Fakulty architektury ČVUT, Institutu restaurování a konzervačních technik Litomyšl, Archivu architektury, Národní knihovny ČR, Národního památkového ústavu, Národního muzea, Národního technického muzea, Státního ústředního archivu a ČKMŠ na půdě Podvýboru pro kulturní dědictví Senátu Parlamentu ČR ve Valdštejnském paláci v únoru 2003.

Na podporu přijímaným preventivním i záchranným opatřením Český komitét Modrého štítu zpracoval a na svých domovských stánkách zpřístupnil soupis (a dokumenty ke stažení) z oblasti Legislativy k požární ochraně a krizovému řízení. Tamtéž konečně dal k dispozici též Katalog restaurátorů s povolením MK, včetně jejich specializace. V letošním roce pak připravil projekt pro vyhledávání a analýzu rizik živelních pohrom v síti knihoven, muzeí a památkové péče ČR.

Český komitét Modrého štítu v r. 2000 navázal spolupráci a v závěru r. 2001 uzavřel smlouvu s Haasičským záchranným sborem, jakožto garantem Integrovaného záchranného systému státu, o předávání informací, podmínkách poskytování pomoci a součinnosti při záchranných pracích. Český komitét

Modrého štítu od té doby buduje v rámci archivů, knihoven, muzeí, památkové péče systém kontaktních míst pro poskytování a vyžadování pomoci a na svých domovských stránkách udržuje seznam těchto kontaktů i kontaktních míst Integrovaného záchranného systému se všemi potřebnými údaji. Protože pomocných rukou není nikdy dost, vítá ČKMŠ všechny spolupracovníky, kteří jsou ochotni dát své znalosti a zkušenosti k dispozici.

Patrně všichni jsme v srpnu minulého roku nabyli zkušenosti, že co možná přesné a včasné informace jsou v případě živelní pohromy nebo jiné katastrofy velmi cenné a jsou jedním ze základních předpokladů záchrany. Mnozí z nás by patrně dokázali učinit pro evakuaci svých fondů ještě více, kdyby měli k takovým informacím bezprostřední přístup.

Spolupráce s Integrovaným záchranným systémem nám dává možnost účinněji chránit svěřené kulturní dědictví. Je to ovšem spolupráce oboustranně dobrovolná a její uplatnění má tudíž své limity.

Naštěstí zatím z cizích zkušeností víme, že objekty kulturního dědictví jsou prominentními cíli, cíli záměrně a cílevědomě vyhledávanými. Víme také, že jejich poškození a zničení je těžkou ztrátou celé společnosti, ztrátou kulturní i ekonomickou, která danou společnost vážným způsobem a nadlouho poznamená.

Domníváme se, že ochrana kulturního dědictví by měla nalézt své místo i v zákoně, kde má zatím prostor pouze jako každý běžný majetek.

Aby správci tohoto zvláštního typu majetku mohli dostát svým povinnostem, aby obětavost jejich a jejich zaměstnanců netroskotala z banálních příčin na nedostatku informací, doporučujeme, aby obligatorním členem krizového štábu na všech správních úrovních byl vždy alespoň jeden zástupce z oblasti kulturního dědictví, ze systému uvedených kontaktů. Byla by to pomoc našim památkám, muzeím, knihovnám a archivům ekonomicky naprosto nenáročná, avšak maximálně efektivní.

PhDr. Jana Součková, DrSc.
Náprstkovo muzeum
dir.npm@aconet.cz